

અનુપમની હે અમૃતધારા...!

~ સદ્ગુરુ સંત પરમ પૂજ્ય અશ્વિનદાદા

પોષીપૂર્ણિમા માહાત્મ્ય મહાસભા,
તપોભૂમિ બ્રહ્મજ્યોતિ, મોગરી,
૨ જાન્યુઆરી ૨૦૧૮, મંગળવાર

પોષ સુદી પૂનમ, અનાદિ મૂળ અક્ષરબ્રહ્મ શ્રી ગુણાતીતાનંદસ્વામીની દીક્ષાતિથિ. એ દિવસની શુભ સ્મૃતિ સાથે કાકાજી-પપ્પાજીએ અમને નેક-ટાઈ સંતો તરીકેનું વ્રત આપીને દીક્ષા આપી, એનાં પચાસ વર્ષ પૂરાં થાય છે; એની આપણે ઉજવણી કરી રહ્યા છીએ. તે દિવસે કાંઈ ખબર નહોતી કે આગળ શી સાધના છે ? શું થશે ? કેમ થશે ? પણ જે પુરુષોએ હાથ પકડ્યો હતો, યોગીબાપાએ જેમના ખોળામાં બેસાડ્યા હતા, એ કાકાજી અને પપ્પાજી વિષેની શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ, પરમ પૂજ્ય સોનાબાનો અપ્રતિમ પ્રેમ; તો ધીરે ધીરે રસ્તો ચોખ્ખો થતો ગયો, માર્ગ સ્પષ્ટ સૂઝતો ગયો અને હૃદય ભગવું કરીને સાધુતા પ્રાપ્ત કરવાના માર્ગને બરાબર સમજીને આચરણમાં મૂકવાના પ્રયત્ન કરતા થયા.

શરૂઆતનાં વર્ષોમાં ગુણાતીત સમાજની પોષીપૂનમની શિબિર 'રામકૃષ્ણ મિશન' હોલમાં થતી. કાકાજી, પપ્પાજી, સ્વામીજી ને સાહેબજી બિરાજમાન હોય અને તેઓના સાંનિધ્યમાં અદ્ભુત ગોષ્ઠિ થતી. એ વાતની આ પચાસ વર્ષના ઈતિહાસમાં સતત સ્મૃતિ થતી રહે છે.

આજે સવારે નિર્મળસ્વામીએ ગમ્મતમાં પણ સાધકો માટે બહુ જ રહસ્યની ને સમજવા જેવી વાત કરી કે, 'સત્સંગ કરતાં કરતાં આપણને ગેંસ થઈ જાય છે.' સંતોની વાણી બહુ ગહન હોય છે. જે દિવસે આપણને વ્રત આપ્યું, યોગીબાપાએ કહ્યું, 'ભગવાં વસ્ત્ર નથી આપવાં, હૃદય ભગવું કરવું છે', અને કાકાજી-પપ્પાજીએ હાથ ઝાલીને સંકલ્પ કરાવ્યો; તે દિવસનો ઉમંગ, ઉત્સાહ, તે દિવસની જાગૃતતા, એમાં વચ્ચે જ્યાં જ્યાં ખામી આવી ત્યાં ત્યાં ગેંસ થઈ ગયો. એનો અર્થ એમ થયો કે, શ્રી દાકોરજી અને પ્રગટ સ્વરૂપ એમના તરફની આપણી નજર ખસી એટલે ગેંસ થઈ ગયો.

ગેંસ થયો એટલે શું થયું ? પોતાપણાનો ભાવ થયો. પોતાપણાનો ભાવ થયો એટલે અકળામણ થઈ, પછી એને જે રીતે વર્ણન કરવું હોય, પોતાનું ધાર્યું થયું નહીં, પોતે માગ્યું તે મળ્યું નહીં, પોતાની ઈચ્છા પૂર્ણ થઈ નહીં. ઘણી બધી રીતે કહી શકાય.

આજના કેલેન્ડરમાં લખ્યું છે કે, 'આપણો જન્મ બે વાત સિદ્ધ કરવા માટે થયો છે. એક અક્ષરરૂપ થાવું ને બીજું ભગવાનમાં જોડાવું.' એમ ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ટૂંકી ને ટચ વાત કરી છે. પણ અક્ષરરૂપ કેમ થાવું ને ભગવાનમાં કેમ જોડાવું ? એ તો જ્યારે એનાં મંડાણ કરીએ ત્યારે ખબર પડે ! અક્ષરરૂપ થાવું એટલે અક્ષરરૂપ થયેલા, આપણને મળેલા પ્રગટ સત્પુરુષરૂપ થઈ જવું. એમના તરફ સતત દષ્ટિ રાખવી, એમની આજ્ઞાનું પાલન, એમનું સતત અનુસંધાન, એમની રુચિમાં, એમના ગમતામાં વર્તવાનો જો આપણા પક્ષેથી સતત જાગૃત પ્રયત્ન કર્યા કરીએ તો કોઈ તકલીફ પડતી નથી. પણ જ્યારે નિશાન ચુકાય છે, પ્રભુ કર્તા-હર્તા મનાતા નથી, મોટા પુરુષની રુચિમાં વર્તાતું નથી. ત્યારે જે તકલીફો થાય છે એને આપણે સાધકો સાધના ગણીએ છીએ.

એનો ઉપાય સૌથી પહેલામાં પહેલો પ.પૂ. નિર્મળસ્વામીએ બતાવ્યો કે, 'સંબંધનો મલિમા સમજવો.' સંબંધનો મલિમા સમજવો એટલે 'મને જે મોટા પુરુષ મળ્યા છે તે કેવા છે ?' તો મહારાજે ગઢડા પ્રથમના ૨૭મા 'વચનામૃત'માં કહ્યું છે તેમ, 'પૂર્વે જે ઐશ્વર્ય થઈ ગયાં, અત્યારે જે થઈ રહ્યાં છે ને હવે પછી પણ જે થવાનાં છે, તે મને મળ્યા એવા જે પ્રત્યક્ષ ભગવાન તે વતે જ થાય છે.' એમ સમજવું. 'મને મળ્યા એવા' - મને મળ્યા એ ચાલુ વર્તમાનકાળની વાત છે. અને એ નિશાન જ્યાં ચુકાય છે ત્યાં તકલીફ થાય છે.

આ સંબંધનો મહિમા સમજવા માટે, પ્રભુનો મહિમા અને પ્રભુને ધારીને મનુષ્ય શરીરમાં જીવી રહેલું ભગવાનનું પ્રગટ સ્વરૂપ-સંત સ્વરૂપ - ગુણાતીત સ્વરૂપ એનો મહિમા સમજવો. અને તો પછી એમનો સંબંધ છે, એમનો સંપર્ક છે, એમનો અનુયાયી છે એવો થોડો ઘણો ભાવ એને વિશે-બીજા ભક્તને વિશે થશે. તો આવી ટેવ પાડીને મોટા પુરુષ તરફ દ્રષ્ટિ રાખીને આપણે જીવીએ.

આપણે સત્સંગમાં અનેક વખત સાંભળ્યું છે કે, ‘સ્વભાવ કે પ્રકૃતિ ના જુઓ, પણ એનો મોટા પુરુષ સાથેનો સંબંધ જુઓ.’ મોટા પુરુષ સાથેનો સંબંધ એટલે આપણે એમ માનવું કે, જેમ મારામાં અનેક દોષ, અનેક ત્રુટિઓ, અનેક ખામીઓ, અનેક અવળચંડાઈ હોવા છતાંય પણ એમણે મને સ્વીકાર્યો છે ને મને એમનો કરીને રાખ્યો છે, એમના નિર્વાજ પ્રેમથી નવડાવ્યો છે; એમ બીજાને પણ મોટા પુરુષ સાથે એવો સંબંધ છે. પણ જ્યારે બીજો આવે ત્યારે આપણે એની પાસેથી કેટલી ક્વોલિટીની આશા રાખીએ છીએ ! એનો અર્થ એવો થયો કે એની સાથે સુહૃદભાવ કરવાને બદલે એને સુધારવાનો આપણે પ્રયત્ન કરીએ છીએ; એટલે વળી પાછો ગેંસ વધી જાય છે. જે કામ આપણું નથી, જે આપણે કરવાનું નથી તે કામ આપણે લઈને બેસીએ છીએ. આપણે આપણી તરફ જોઈએ અને આપણને મળ્યું જે ભગવાનનું પ્રગટ સ્વરૂપ, એની શક્તિ, એની સામર્થ્યને સમજીએ.

‘મને મળ્યા એ ભગવાનનું પ્રગટ સ્વરૂપ’ આ મહિમાના ભાવમાં કાકાજી, પપ્પાજી, સોનાબાને જીવતાં આપણે છતીદિલે જોયાં છે. સ્વામીજી અને સાહેબદાદા આપણી વચ્ચે રહીને એ પ્રકારે જીવી રહ્યા છે. અનેક પ્રકારની વિટંબણાઓ વચ્ચે, અનેક પ્રકારની વિચિત્રતાઓ વચ્ચે, અનેક પ્રકારની વિસંવાદિતાઓની વચ્ચે પણ જે સમતાપૂર્વક તેઓ જીવન જીવી રહ્યા છે; એ જ એમની ગુણાતીતસ્થિતિનું માપ છે. જ્યારે આપણે વિચલિત થઈએ છીએ, ત્યારે એ હંમેશાં ચલિત થયા વગર એમની વૃત્તિઓને, એમની ભક્તિને ભગવાન સાથે જોડી રાખે છે.

આજે પોષીપૂનમનો દિવસ છે. મૂર્તિસ્થાપનાને પચ્ચીસ વર્ષ થયાં. એનો ઈતિહાસ આપ સૌ જાણો છો. બ્રહ્મજ્યોતિમાં ૧૯૯૦માં એક મંદિર બાંધવાનો રૂડો સંકલ્પ સૌ ભક્તોએ મળીને કર્યો, વિશેષ કરીને ઈંગ્લેન્ડ-અમેરિકાના ભક્તોએ મોટી રાશિનું દાન મોકલ્યું. પણ સાહેબદાદાનું સતત અનુસંધાન ‘મારા ગુરુ, મારા પ્રભુ !’ યોગીજીમહારાજની જન્મશતાબ્દીના વર્ષ ૧૯૯૨માં સાહેબદાદાએ પોતાના ગુરુનું ઋણ ચૂકવવા માટે અર્ધ અર્પણ કરવાની ભાવનાથી ધારી જઈને, ધારીનાં પ્રજાજનોની સેવાને અર્થે કશુંક કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો. અને એને પરિણામે મંદિર બાંધવાની એ તમામ રાશિ ધારી મોકલી આપીને ધારીમાં મહિલાઓના ઉચ્ચ શિક્ષણ માટેનો પ્રારંભ થયો, કન્યા કેળવણીની શરૂઆત થઈ; એને પણ પચ્ચીસ વર્ષ પૂરાં થાય છે.

ધારીમાં એ મહાવિદ્યાલયનું નામ આપ્યું : ‘યોગીજીમહારાજ મહાવિદ્યાલય’ અને ત્યાં યોગીજીમહારાજની મૂર્તિ પણ પધરાવી. ‘મારા ગુરુ ! મારા પ્રભુ !’ એનું સતત અનુસંધાન રહે છે તો સાહેબને ગેંસ થતો નથી.

વળી, સાહેબદાદાની સાધુતા જુઓ ! અનુપમ મિશનની એક પ્રણાલિકા, સાહેબના ઉચ્ચ આદર્શ કે, જે હેતુ માટે દાન આવ્યું હોય તે હેતુ માટે જ એ દાન વપરાય કે જેથી દાન કરનારને એની એ સેવાનો પૂરો સંતોષ પ્રાપ્ત થાય, ભગવાનનો ને સંતોનો રાજીપો પ્રાપ્ત થાય. તો સાહેબે પોતે ઈંગ્લેન્ડ અને અમેરિકાના ભક્તોને વિનંતી કરી અને પુછાવ્યું કે, ‘તમે અમને મંદિર બાંધવા માટે દાન આપ્યું હતું, પણ અમારો પ્રસ્તાવ બદલાય છે, અમને ઈચ્છા થાય છે કે અમે ધારીમાં કન્યાઓ માટેના ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થા ઊભી કરીએ. તો જો તમે રજા આપો તો એ રાશિ અમે ધારી ખાતે વાપરીએ.’ તો ભક્તોએ પણ એમ કહ્યું, ‘સાહેબ, અમે તો તમને દાન આપ્યું, તમારી જે ઈચ્છા હોય ત્યાં તે વાપરો.’

અમારા બધાની તો ઈચ્છા હતી કે, અહીંયાં બ્રહ્મજ્યોતિ - આપણા આશ્રમમાં શ્રી ઠાકોરજીનું સ્થાન તો થવું જોઈએ. પહેલાં ચિત્રપ્રતિમા હતી. એટલે શાંતિદાદાના માર્ગદર્શન પ્રમાણે બહુ ઓછી રાશિ વાપરીને, પતરાંનું છાપરું મારીને એક પ્રાર્થનાખંડ બનાવ્યો, જેમાં આજે સવારે આપણે પચ્ચીસમો પાટોત્સવ ઊજવ્યો !

જુઓ, પ્રભુનું ને ગુરુનું અનુસંધાન ના ચૂક્યા. પ્રભુની, ગુરુની પ્રસન્નતા, એમની રુચિ, એમનો અભિપ્રાય, એમનો રાજીપો શેમાં છે તેનું જ અનુસંધાન રાખ્યું. અને એમણે જે કામ સોંપ્યું છે તે જ કરવાનું, પોતાની ઈચ્છા, પોતાની મહત્વાકાંક્ષા, પોતાની ‘વાલ વાલ !’ માટે કોઈ કામ કરવાનું નહીં; એ ભાવ હોય તો પછી ગેંસ ના જ થાય. સાહેબે આપણને સૌનેય આ વાત જીવીને બતાવી છે.

બીજી કલમ છે, ‘સુહૃદભાવ’ રાખવો. અને સુહૃદભાવ રાખવો હોય તો સહન તો કરવું પડે. સામાની રીતે આપણે વર્તવાનું થાય. અને એટલે જ તો પ.પૂ. હરિપ્રસાદસ્વામીજીએ પણ સૂત્ર આપ્યું કે, ‘કોઈ આત્મીય બને કે ના બને, મારે આત્મીય બનવું છે.’ કારણ કે, ગુરુના, પ્રભુના સુખે આપણે સુખિયા થવું હોય તો આપણે સહન કરવું પડે. આપણને એવું લાગે કે, મારે નમવું પડ્યું, મારે ખમવું પડ્યું, મારે સહન કરવું પડ્યું; પણ એ કરીએ તો જ સુહૃદભાવ રાખી શકાય. બાકી, બેય અક્કડે અક્કડ અથડાય તો શું થાય ? ભેખડે ભેખડ ટિચાય તો બેઉ લોહીલુહાણ થાય. અથડાય છે તે અહંકાર અથડાય છે.

સુહૃદભાવ રાખવો હોય તો નમવું પડે. અહંકારરહિત થવા માટે સહૃદયી થવું પડે. એના હૃદયના ભાવોની લાગણીઓને સમજવા માટે પ્રેમ અને લાગણી રાખીએ ત્યારે ‘સુહૃદ’ થઈ શકાય છે. ‘સુહૃદ’ બહુ મોટો શબ્દ છે, સંસ્કૃત ભાષાનો શ્રેષ્ઠ શબ્દ છે. યોગીબાપા ‘સુહૃદભાવ’ના ગુણની વાત

કહેતાં થાક્યા નથી. પણ એની સાથે સાથે સુહૃદભાવ રાખવા માટે જે નમવું પડે છે, ખમવું પડે છે, જતું કરવું પડે છે; એવું જે મને લાગે છે એના માટે પણ યોગીબાપાએ બહુ સરસ વાત કરી કે, 'સહનશક્તિ એ જબરો ગુણ છે.' સહન કરો, સહન કરતા જશો તો સુહૃદભાવ રખાશે. અને ત્યારે ગમે એટલા વેગમાં હોઈએ તો પણ કટ વળી જવાશે. 'મારા ગુરુ રાજી થાય, મારા પ્રભુ રાજી થાય' એવા ભાવના અનુસંધાનથી અપમાનના ઘૂંટડાને ગળી જવાની તૈયારી રાખવી. કારણ કે જ્યાં સુધી માન છે, ત્યાં સુધી અપમાનનો ભાવ રહેવાનો છે, અહંકારનો ભાવ રહેવાનો છે. અહંકાર છે એ જ માન છે, અને માન છે એટલે જ સામે અપમાનનો કડવો ઘૂંટડો હું ગળી રહ્યો છું એવું લાગે છે.

આમ તો મેં પચાસ વર્ષ પહેલાં વ્રત લીધેલું. એને અપમાન સહન કરવું પડે, તિરસ્કાર, અવજ્ઞા સહન કરવું પડે; એ કેટલું બધું અઘરું લાગે. પણ ત્યારે પણ કટ વળી જવું અને મૂળ નિશાન તરફ દૃષ્ટિ રાખવી કે, જે દિવસે કોઈ પૂછતું નહોતું, તે દિવસે કાકાજી, પપ્પાજીએ હાથ પકડીને વ્રત આપેલું એ દિવસે ક્યાં માન હતું? એ દિવસે ક્યાં મિલકતો હતી? એ દિવસે ક્યાં ગુરુ પદ હતું? એમ એ સ્થિતિ ઉપર પાછા વળી જઈએ કે, હું કાંઈ નથી. બસ તું હી, તું હી તું હી! જે કંઈ પણ છે તે તું છે અને તારે કારણે છે, તારા પ્રતાપે છે; એ વાત જેટલી પાકી થતી જશે, એટલો સુહૃદભાવ રહેશે અને સંબંધવાળા ભક્તોનો મહિમા સમજાતો જશે.

એક ગરબડ શી થઈ જાય છે વચ્ચે ગેંસ થવાની? કે, આપણે એ વ્યક્તિગત હરિભક્તનો મહિમા સમજીએ છીએ. એ આપણને કેટલો ઉપયોગી? એ આપણને કેટલી સેવા કરે? એ કેટલો આપણને કામ લાગે? સંબંધનો મહિમા સમજવામાં ગરબડ કરીને એ વ્યક્તિનો જ મહિમા સમજતા થઈ જઈએ છીએ. સંબંધનો મહિમા સમજવાનો છે. એને કારણે એની મોટપ છે, અને એને કારણે એનાં સ્વભાવ-પ્રકૃતિ જોયા વગર એની માહાત્મ્યયુક્ત સેવા કરવાની છે. સતત સુહૃદભાવમાં રહેવાને જીવવા માટે અપમાન લાગે ત્યારે એ ઘૂંટડો ગળી જઈને પણ જેણે અપમાન કર્યું એની સેવા કરવાનો જ્યારે વારો આવે ત્યારે તો કપરી કસોટી થાય. અને આપણે તો કાકાજી, પપ્પાજીના જીવનપ્રસંગો જાણ્યા છે. સ્વામીજીના, સાહેબદાદાના જીવનપ્રસંગો જાણ્યા છે. ત્યારે, અપમાન કરનાર એ વ્યક્તિ નથી, પણ એની પાછળ મારા વાલીડાની શક્તિ કામ કરી રહી છે! એટલે જ્યારે એનું પૂજન કરવાનું થાય, એની સેવા-પરિચર્યા કરવાની થાય ત્યારે, એણે મારું અપમાન કર્યું હતું કે એણે મારી વાત નહોતી સ્વીકારી; એવી કોઈ વાત મનમાં રાખ્યા વગર પ્રભુનો સંબંધ જોઈને, 'મારા ગુરુ રાજી થાય છે, મારા પ્રભુ રાજી થાય છે' તે ભાવ રાખીશું તો મન, કર્મ અને વચનથી આનંદપૂર્વક સેવામાં જોડાઈ શકાશે.

આપણે કરીએ છીએ. પણ તમે કહ્યું એટલે કરીએ છીએ, તમને ગમે છે એટલે કરીએ છીએ, તમે ખુશ રહો એટલે કરીએ છીએ; પણ એમાં અમને

ખુશી મળતી નથી, અમને આનંદ મળતો નથી, અમારો દુણાટ ઓછો થતો નથી. અને નિર્મળસ્વામી તેને 'ગેંસ' કહે છે. તો એવા દુણાટ વગર, સહર્ષતાથી, સહજતાથી જ્યારે એનો સ્વીકાર થાય ત્યારે એની કોઈપણ પ્રકારનાં સ્વભાવ-પ્રકૃતિ જોયા વગર, એના વિશે નિર્દોષબુદ્ધિ રાખીને મારાથી જે કંઈ પણ થઈ શકે, એ રીતે એની મન-કર્મ-વચનથી સેવા કરવી.

પપ્પાજીએ વર્ષો પહેલાં સૂત્ર આપ્યું હતું: 'સામે આવેલાને જીવનમુક્ત માની, મારા સ્વધર્મમાં રહીને, જે કંઈ પણ હું એની સેવા કરી શકું; એ કરવાની મને જાગ્રતતા ને જાણાપણું આપજો.' દિવસમાં વારંવાર આ સૂત્રને સંભારીને આનંદપૂર્વક આ મોજમાં રહેવાનું એ કંઈ સહેલું નથી. આ બધી પ્રક્રિયાઓમાંથી પસાર થયા પછીથી મોજમાં રહેવાય છે.

મોજમાં રહ્યા એટલે? પ્રભુનું કર્તાપણું મનાઈ ગયું. જેટલો પ્રભુના કર્તાપણાનો સ્વીકાર થતો જાય, તેટલો એના સંબંધવાળા મુક્તોનો પણ સહજ સ્વીકાર થતો જાય. અને સહજ સ્વીકાર થાય ત્યારે ગમતું-ના ગમતુંનો સવાલ રહેતો નથી. એનો સંપૂર્ણપણે સ્વીકાર થાય તો પછી એનું બધુંય ગમે.

એના માટે આપણે આપણી સાધનાનું એક સૂત્ર બનાવ્યું: 'વ્હાલાના વ્હાલાને વ્હાલા કરીએ.' વ્હાલાના વ્હાલાને વ્હાલા કરીએ, એનું પરિણામ એ આવ્યું કે, એ સદાય મારા હિતકારી અને હેતકારી છે. જે કંઈ પણ કરી-કરાવી રહ્યા છે એ મારી આધ્યાત્મિક પ્રગતિ માટે કરી-કરાવી રહ્યા છે. મુક્તોને, ભક્તોને એ જ પ્રેરી રહ્યા છે અને એમના દ્વારા મારો દોષ, મારી ત્રુટિ, મારી ખામીનું તેઓ મને સતત દર્શન કરાવી રહ્યા છે. મારે એ દોષ, ત્રુટિ તરફ જોયા કરવાને બદલે, મને મળ્યું છે એ સ્વરૂપ તરફ હું સતત જોયે રાખું તો એ દોષ ક્યારે ઊડી જશે તેની ખબર પણ નહિ પડે.

સ્વામિનારાયણ ભગવાનનાં વરદાન છે, 'તમે મને જેવા માનશો, એવા તો હું તમને કરી દઈશ.' આપણને મળેલું પ્રગટ ભગવાનનું મનુષ્ય શરીર-ગુણાતીત સંત, જે દિવ્ય શક્તિને ધારીને આપણા સૌની વચ્ચે આપણા જેવા થઈને વિચરે છે; એમને નિર્દોષ, નિષ્કામી, નિર્સ્વાદી, નિ:સ્નેહી અને નિર્લોભી માનીએ તો આપણને નડતા કામ, ક્રોધ, હઠ, માન, ઈર્ષ્યાના ભાવ ટળી જશે.

જેમ જેમ સુહૃદભાવ વધતો જશે તેમ તેમ હઠ, માન અને ઈર્ષ્યાના ભાવ ઓછા થતા જશે. એનો અર્થ એમ થયો કે, ભગવાનના સંબંધે સહજતાથી જ્યારે એનો સ્વીકાર થતો જશે, ત્યારે એને વિશે સુહૃદભાવ થતો જશે. હઠ માનને ઈર્ષ્યા કાઢવા, ટાળવા માટે કશું વિશેષ સાધન કરવું પડશે નહીં.

'મોજમાં મળ્યું, મોજમાં મળ્યું, મોજમાં મળ્યું રે...' જો મોજમાં મળ્યું હોય તો આપણે પણ, 'મોજમાં રહેવું, મોજમાં રહેવું, મોજમાં રહેવું રે...' સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ રટતા રહેવું રે...'

જય સ્વામિનારાયણ!

